

ВЕСЕЛКА

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ

THE
RAINBOW
A CHILDREN'S MAGAZINE

НАША ПОШТА

Усім нашим Співробітникам, Передплатникам, Читачам і Прихильникам, зокрема Сестричкам і Новачкам Гнізда „Лісові Квіти” та „Степові Квіти” в Нью Йорку, що привітали нас з Різдом Христовим і Новим Роком, щире спасибі складають

Видавництво і Редакція „ВЕСЕЛКИ”

Учні 6-ої класи школи св. Миколая в Шикаго надіслали такого листа:

Дорога „Веселко!” Ми, учні 6-ої класи школи св. Отця Миколая, складаємо на пресовий фонд „Веселки” 2.50 дол. з нагоди ім'янин нашого дорогого письменника проф. Романа Завадовича. Слава Ісусу Христу!

Відповідь Р е д а к ц і ї: Дорогі Діти. Проф. Роман Завадович дуже зворушений Вашою пам'яттю про нього і Вашим гарним ділом з нагоди його ім'янин та передає Вам цією дорогою свій щирий привіт.

„Веселка” складає Вам подяку за пожертву.

РОЗГАДАЙМО!

1. ХТО ЦЕ?

- а. Мчуся вперед я — хоч я не в авті,
Не на ровері та й не на возі,
Не на коні і не на санях,
Та — по гладкій все, ховзькій дорозі.
- б. Сірі гуси летіли, — біле пір'я погубили.

- в. Тихо приходять, м'яко лягає,
І білим килимом все покриває.

2. ЯКИЙ ЦЕ ГІСТЬ?

Дивний гість прийшов на землю —
Дивні числа він приніс:
Вверх ногами їх поставиш —
Матимеш той самий зміст.

3. ЯКИЙ ЦЕ МІСЯЦЬ?

Ось загадка у вірші: місяць . . . . .
найлютіший.

4. ШАХОВИМ КОНИКОМ

ДА	СВО	ВОЇ
ЙХА		РАВ
ЯЦ	ВС	ТІ

Слідом шахового коника відчитайте слова Шевченка.

РОЗВ'ЯЗКИ ЗАГАДОК за жовтень: (1) АРИТМЕТИЧНІ МАГІЧНІ КВАДРАТИ:

12	14	4	14	16	6	13	15	5
2	10	18	4	12	20	3	11	19
16	6	8	18	8	10	17	7	9

(2) **ЩО ЦЕ?** (а) каламар, чорнило, перо; (б) газета, журнал; (в) тиждень; (г) стіл; (ґ) дощ; (д) гриби.

РОЗВ'ЯЗКИ ЗАГАДОК за листопад: (1) **ЩО ЦЕ?** (а) чорнило, письмо; (б) корова. (2) **ЗАПИТАННЯ-ЖАРТИ:** (а) У лютину, бо має тільки 28 днів; (б) шпильковому; (в) з порожньої; (г) 2-го січня; (ґ) по-не-ді-лок, чотири склади; (д) буквою „о” — „з”; (е) Як від неба до землі. (3) **РЕБУСИК.** Всі передплатимо „Веселку”.

РОЗВ'ЯЗКИ ЗАГАДОК за грудень: (1) **ЩО ЦЕ?** (а) тінь; (б) птиця; (в) тиша; (г) корабельний якір, кітва; (ґ) перо, олівець; (д) знація. (2) **ЯКІ ЦЕ СЛОВА?** арена, Тарас, краса, калач, аорта (можуть бути й інші слова: акула, фазан і т. д.). (3) **УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ЗАГАДКИ:** (а) сіль; (б) ніч, день; (в) дим; (г) голка й нитка; (ґ) піч. (4) **СКІЛЬКИ СЛІВ?** На першому колі: колесо, око, кос, осел, село. На другому: кос, око, код, оса; сад, садок, ад, док, осад, ода, сок. (5) **РЕБУСИК-ПІСНЯ:** Стоїть явір над водою.

НАСТУПНИЙ КОНКУРС І ЛЬОСУВАННЯ нагород за правильні розгадки відбудеться в квітні, а вислід його буде проголошений у травні ц. р. Хто хоче взяти участь в конкурсі, мусить прислати розгадки з чисел „Веселки” за січень, лютий і березень. Останній реченець надіслання розгадок — 15-го квітня ц. р.

Тому, що тільки незначна кількість читачів прислала розгадки з чисел „Веселки” за жовтень, листопад і грудень, вислід конкурсу за ці місяці проголосимо разом з вислідом конкурсу за січень, лютий, березень.

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ КОЖНОГО ВІКУ

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода” заходами Українського Народного Союзу. Редагує Колегія з членів Об'єднання Працівників Дитячої Літератури. Річна передплата становить у ЗДА — 4.00 дол., у інших країнах — рівновартість цієї суми. Ціна окремого числа — 40 центів.

Адреса: “SVOBODA” — “Veselka”, P. O. Box 346, Jersey City 3, N. J., USA.

Редакція застерігає собі право виправляти прислані авторами матеріали. Передруки нових творів і ілюстрацій, вміщених у „Веселці”, тільки за попереднього згодою Редакції й Видавництва та за поданням джерела. Обкладинка роботи П. Андрусєва. Розділові заставки М. Бутовича, Е. Козака, П. Холодного.

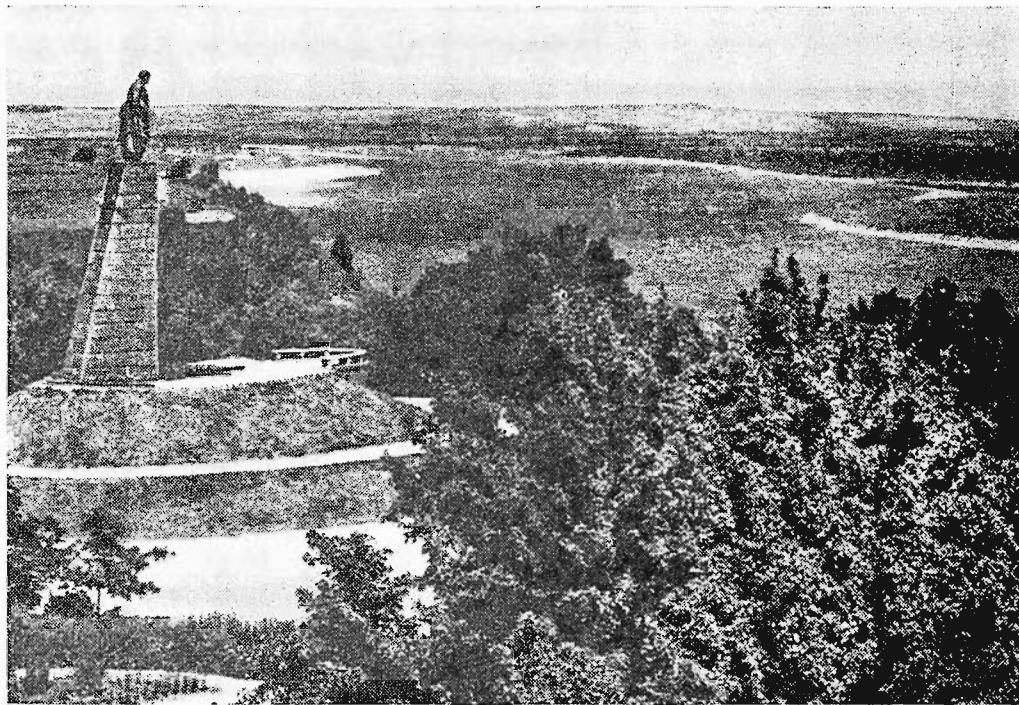
Copyright by “Svoboda” 1959. All rights reserved.
“THE RAINBOW” — “VESELKA”
published monthly by the Ukrainian National Association
81-83 Grand Street — Jersey City, N. J.
Subscription \$4.00 per year.
Entered as Second Class Matter at Jersey City, N. J.

Ілюстрація на обкладинці: М. Бутович —
Поклін Т. Шевченкові

ЗАПОВІТ

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій:
Щоб лани широкополі
І Дніпро і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий!

Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте!
І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим, тихим словом!

Пам'ятник на могилі Т. Шевченка у Каневі і вид на „лани широкополі”

Пам'ятник Шевченкові у Києві зимою

Ганна ЧЕРІНЬ

НАШ БАТЬКО

Дитино, вдумайся тепер,
Шевченка пригадай:
Він жив, боровся і помер
За Український Край.

У дикий степ, в тяжку тюрму
Заслали Кобзаря,
Та Україна й там йому
Світила, як зоря.

Один, без друзів, без розмов,
Аж плакав він не раз...
До краю рідного любов
У вірші вклав Тарас.

Своїх дітей, сім'ї не мав
Знедолений Тарас,
Зате він батьком любим став
Для всіх дітей, для нас.

І хоч летить нестримно час
В життя нове й нове,
Незмінно батько наш Тарас
В серцях у нас живе.

отвір просвічувала, мов нова, друга, металева до-
мовина, в якій тіло поета привезено з Петербур-
гу. Але ми знаємо з описів похорону, що поет був
похований у дерев'яній домовині, яку поклали
всередину цинової.

— То Шевченко спочиває у трьох домовинах!
— сказала, ніби доповнюючи слова Василя Степа-
новича, Оксанка.

Учитель кивнув головою.

— У льоху той чоловік залишив пляшку з за-
пискою, в якій написав, хто й коли поставив пам'
'ятник. Робітники знов замурували склепіння,
а вхід-криницю засипали землею. Опісля інже-
нер уже без клопоту визначив місце під пам'ят-
ник, пильнуючи, щоб його вага не налягала на
склепіння.

Діти подякували вчителеві за цікаву розпо-
відь і ще хвилину постояли мовчки перед моги-
лою. Вони безмовно молилися за душу славного
поета України і за те, щоб скоріше сповнилися
його слова: „Встане Україна!”

Роман ЗАВАДОВИЧ

Я ЗНАЮ ПРО ШЕВЧЕНКА!

Я дівчинка маленька,
Та знаю про Шевченка.

Мені матуся мила
„Кобзарика” купила.

Там віршів є багато —
Мені читає тато.

Я віршика навчуся,
Щоб тішилась бабуся.

Щоб мій дідусь сивий
Був радий і щасливий.

Щоб з образа легенько
Всміхнувся сам Шевченко.

Роман ЗАВАДОВИЧ

ПОЛТАВА

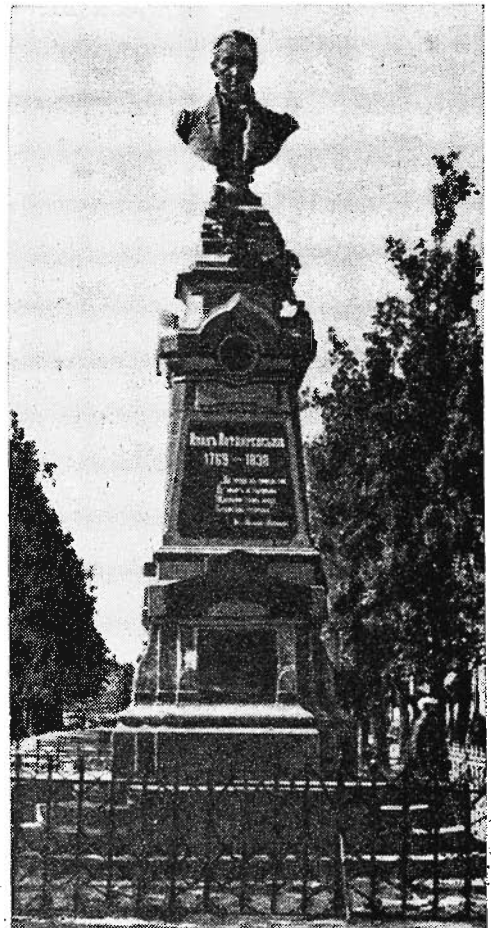
Навкруги розлога рівнина, як море,
Голубіє Ворскло з-між вербових віт;
На горбі он місто з церквою-собором —
То Полтава наша, славна на весь світ.

Був тут бій великий, був тут бій кривавий,
Як Мазепа-гетьман бився із Петром;
Хоч пропала воля, не пропала слава —
Слава збудить волю шаблею й пером.

Ось у тій Полтаві Котляревський бравий
„Енеїду” рідним словом написав,
Українську мову привернув до слави,
Разом з нею славний Котляревський став.

Пам'ятник Іванові Котляревському в Полтаві. Котляревський перший почав писати літературні твори живою українською народною мовою. Він став творцем нової української літератури. Його твір „Енеїда” вийшов у 1798-му році. Котляревський написав також оперету „Наталка Полтавка”, яку й досі запобки ставлять на українських сценах.

ШЕВЧЕНКОВА МОГИЛА

Як тільки на Дніпрових горах біля Канева розцвіли перші весняні квіти, діти сплели з них вінок і понесли на могилу Тараса Шевченка.

Здавалося, що то не вилита з бронзи постаць поета, а сам живий поет з високого постаменту дивиться в задумі на малих гостей і дякує їм ласкавим поглядом за відвідини і за квіти.

Коли діти відспівали „Заповіт”, учитель Василь Степанович розповів їм багато цікавого про могилу Шевченка.

— Ви всі вже знаєте, що 10 травня 1861 року тут поховано поета. Але могила, яку тоді насипали над домовиною, не була така, як тепер. Вона мала вигляд великого чотирикутника з камінним підмурівком. У головах могили стояв стрункий дерев'яний хрест. Лише пізніше люди насипали високу круглу могилу, подібну до тих могил-курганів, що їх можна бачити скрізь на степах України. У них спочивають ватажки племен, що в дуже давні часи заселяли нашу рідну землю.

— А мій батько ще пам'ятає, як на могилі стояв залізний хрест, — сказав Омелько.

— Так, — підтвердив учитель, — новий хрест поставили приблизно 75 років тому. На хресті була таблиця з позолоченим опуклим рисунком голови поета. Такий рисунок називають барельєфом.

— А що сталося з хрестом? — запитали діти.

— Його знято в 1931 році і на тому місці поставлено камінний стовп-обеліск.

Діти на хвилину замовкли. Вони здогадалися, що безбожні московські комуністи не дозволили, щоб на могилі Шевченка стояв знак Христової віри.

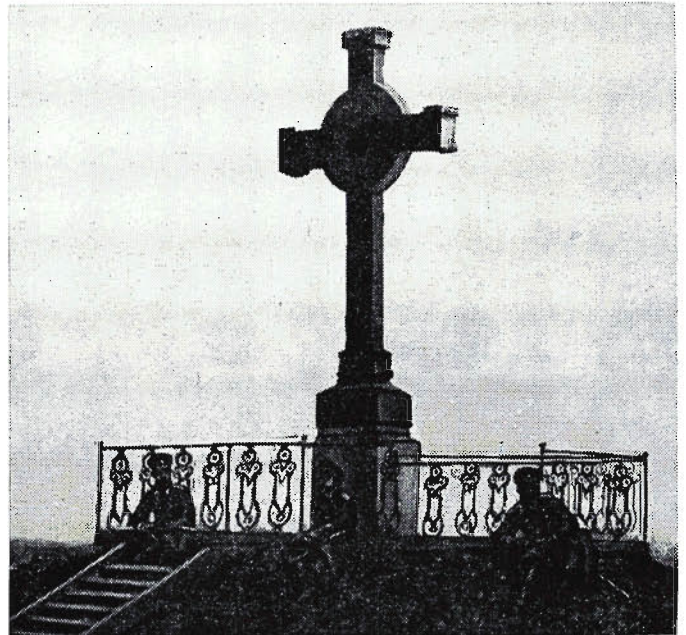
— А у 1939 році, — продовжував учитель, — на місці обеліска поставлено пам'ятник, що його тут бачите. Він представляє Шевченка у глибокій задумі. Тоді вимуровано також оці сходи з поруччям, вирівняно й обмуровано терасу перед пам'ятником і на якийсь час розкрито навіть льох, де стоїть домовина.

— То тут є льох? То Тарасова могила не пришипана землею, як це буває у всіх звичайних могилах? — запитали разом кілька дітей. Школярі з зацікавленням упяли очі в свого вчителя.

— Домовина стоїть посередині мурованого льоху. Над нею зводиться цегляне склепіння.

— А хто це знає? Хто туди заглядав? — хором запитали діти.

— Я сам був тут тоді, як головний інженер установи, що робить і встановлює монументи, вибрав на могилі місце під пам'ятник, — розповідав учитель. — Для цього він мусів знати, де саме

Царські жандарми на могилі Т. Шевченка у 1914 році пильнують, щоб українці не святкували тут століття народження Поета

стоїть домовина, щоб не привалити останки покійника важким цементовим фундаментом. Тому робітникам наказано копати вузькі рови у глибину могили. Зразу стали копати збоку, але ні до чого не докопались. Тоді інженер звелів копати зверху.

— І що? — не втерпів Анатоль.

— Викопавши неглибоку яму, натрапили на якийсь мур. Виявилось, що вглиб могили був проведений мурований камінний вхід. Коли з нього вибрали землю, то докопались до цегляного склепіння.

— „Отут, значить, починається підземелля! — міркував інженер. — Нема ради, мусимо проламати отвір, щоб побачити, який льох великий і де стоїть домовина”.

Розламали склепіння і побачили темний льох, а в ньому велику дерев'яну домовину, обковану чотирма залізними обручами. Один чоловік спустився із свічкою в руці до льоху і все докладно оглянув.

— І що ж далі? — гарячкувались діти.

— На дерев'яній домовині лежала тканина сріблом стрічка, складена навхрест, а на ній — мідяний хрестик. Під хрестиком була табличка з таким приблизно написом: „Тут спочиває співець України, Тарас Шевченко”, а нижче „1814-1861”. Дерев'яна домовина вже перетліла, і цеглина, що випадково впала на риг домовини, коли ламали склепіння, відбила шматок крихкої дошки. Крізь

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

Поруч Т. Шевченка і І. Франка найбільшою українською письменницею й поеткою є Леся Українка. Це літературне ім'я (псевдонім) Лариси Косач-Квітки.

Леся Українка
12-річною дівчинкою

Леся Українка народилася 25-го лютого 1871 року в місті Зв'ягелі на Волині. Її батько, Петро Косач, був освіченою людиною й визначним громадським діячем. Мати Лесі, Ольга Косач, була відомою письменницею, що виступала під псевдонімом Олена Пчілка. Перші роки життя провела Леся у Зв'ягелі. Потім батьки її перейшли жити до села Колодяжного. Тут Леся зросла серед чудової волинської природи. Вона щиро й глибоко полюбила волинські ліси, поля, річки, озера, порослі лататтям і комишем, місячні ночі, співи соловейка, клекіт буслів, курликання журавлів, крик диких гусей. Цю природу описала Леся пізніше в своїх творах. Ось як пише вона про красу рідних околиць в одній із своїх поезій:

Передо мною килими чудові
Натура стелить — темнії луги,
Славути красної бори соснові
І Случі рідної веселі береги.

Зростаючи на селі, Леся ще малою дитиною наслухалася народних пісень, казок, легенд, фантастичних переказів. Вона чула їх від селян і від своєї мами, яка гарно співала і вміла цікаво розповідати. Ці твори народної словесности використала потім Леся у своїх творах. Під впливом цих оповідань Леся не раз місячної ночі бігала над річку або в ліс, щоб побачити русалку чи мавку ...

Леся отримала дуже добру освіту — вона вивчила кілька мов, українську і світову історію й літературу, читала багато книжок своїх і чужих авторів. Залюбки читала Біблію.

Від наймолодших років життя мучила Лесю недуга-туберкульоза, що й стала причиною її передчасної смерті. Через цю недугу Леся часто мусіла лежати в ліжку й не могла бавитися з своїми ровесниками. Але вона завжди була бадьора, повна віри й надії та бажання жити й працювати. Лесю цікавили героїчні діла й великі люди, що боролися за волю, правду, добро, справедливість і красу. Вона дуже любила забави, в яких зображувалось подвиги й геройські вчинки

великих людей. Леся залюбки грала ролю цих людей.

Дуже рано виявила Леся й свої письменницькі здібності. Вона часто перебувала взимі у Києві в домі Старицьких і Лисенків. Там вечорами збиралася молодь для спільних розваг. Улюбленою грою було писати завдання на визначену тему. Хто написав найшвидше й найкраще — ставав переможцем. Звичайно першість мала Леся.

Перший свій вірш написала Леся на дванадцятому році життя. Це вірш „Ні доли, ні волі у мене нема”. Написала його на вістку про те, що її тітку вивезла російська жандармерія на Сибір за громадську діяльність. Перша Лесина збірка „На крилах пісень” вийшла, коли авторка мала 21 рік.

Великий вплив на Лесю мав її дядько, Михайло Драгоманів, визначний громадський діяч і вчений, професор університету. До писання заохочував Лесю також Іван Франко, який листувався з нею, давав їй вказівки та поради і друкував її твори в журналах. Франко перший оцінив її письменницький талант. Леся писала власні твори і робила переклади з творів чужих письменни-

ків. Вона писала поезії, поеми, оповідання, драми, статті. Писала також твори для дітей і співпрацювала в дитячих журналах („Дзвінок”). Написала для дітей цикл віршів „У дитячому колі” та кілька казок: „Біда навчить”, „Метелик”, „Лелія”. Майже всі ці твори надруковано в попередніх річниках „Веселки”. Прочитайте їх ще раз.

Найкращий твір Лесі, це — „Лісова пісня”. В цій драмі авторка описала красу волинської природи, повір'я волинських селян, їх почування і переживання.

У своїх творах Леся Українка бореться за визволення й права свого народу, за добро, красу, справедливість і правду. Її твори глибоко релігійні. В них пробивається також любов і пошана до матері.

Померла Леся 1-го серпня 1913 року.

В. Б.

ХТО, ЯК І ДЕ ПЕРЕЖИВАЄ ЗИМУ?

На це запитання маленька дівчинка, трирічна Галюся з Нью Йорку, відповіла коротенько: — Вдома, в теплій хатці!

А трохи старша Марійка сказала: — Звичайно, вдома і в школі. У неділю я бігаю на лещатах, але тепло вдягаюсь.

А як же переживають холодну зиму птахи, звірі, комахи, рослини? Чи й вони сидять у своїх теплих хатках, як наша Галя, чи тепло вдягаються у свої хутерка — пір'я, пух, щетину? . . .

Навіть пізньої осені ми бачили навколо багато жучків, комах, комарів.

Та ще не випав перший сніг, як всі вони кудись позникали! Що з ними сталось, як вони переживають зиму?

Комарики ховаються в дупла дерев, залітають у льоху під будинками, навіть на піддашся. Там їм тепліше і, хоч вони завмирають від холоду, все таки зиму переживають. У лісах і галях знаходять свої зимові квартири джмелі, жуки, навіть гусинь деяких метеликів. Вони заповзають під старе листя і там сплять всю зиму в теплі. Жучок, що зветься „цукровим довгоносіком” (бо він любить цукрові буряки), залазить у землю і там солодко спить у своїй земляній комірці. Так різні комахи перебувають сувору зиму і в Америці, і в Канаді, і по той бік океану — в Європі, де є й наша Україна.

А що ж діється з птахами?

Багато птахів з України вилітають у вирій, тобто в теплі краї: в південну Африку і Італію, Азію. Кілька років тому одному шпачкові причепили на ніжку металевий перстенець з написом „Харків, Україна”. Той шпачок, як і його товари-

ші, не захотів мерзнути взимку в Харкові і полетів у теплий край. Його зловили взимку аж в Італії!

На українському узбережжі Чорного моря, де майже не буває морозів, зимують ті птахи, які постійно живуть на півночі, в Сибіру. З Англії, Німеччини, Швеції та інших країн деякі породи птахів летять через океан аж до Америки. Чимало з них не витримують довгої мандрівки і гинуть у бурхливих хвилях. Деякі, стомившись під час лету, набираються відваги і сідають на кораблі, щоб перепочити й підживитись: матроси і пасажери завжди дають таким „безбілетним пасажиром” щось попоїсти. Більшість крилатих мандрівників щасливо долітає до американського берега і тут зимує. А з початком весни вони вертаються до рідних країв, у Європу, і там виводять пташенят.

Найміцніші і найвідважніші птахи все таки не літають за море, а перебувають і взимку вдома, на своїй землі. На Україні завжди зимують ворони, граки, горобці, сичі, сови. Їм не раз дошкуляє мороз, зате з початком весни вони найперші тішаються теплом на своїй батьківщині.

А як борються з холодом дикі звірі?

Перед самим початком зими всі вони обростають густішим хутром чи довшим волоссям, що оберігає їх від холоду. Деякі дикі звірі, як наприклад ведмідь, залягають у барлогах-„гаврах” і норах спати на всю зиму, перед тим добре наївшись і напившись. Вони сплять, живлячись товщем, що назбирався в них за літо.

На Україні майже вся дика звірина — зайці, вивірки, лисиці, вовки тощо — переживають зиму, воюючи з морозом, як лише можуть. Найлегше переживає зиму вивірка: вона ще влітку складає в дупла у деревах горіхи, шишки та сушені ягідки, зате взимку виходить лише на прогулянку та інколи по старі шишки.

Впродовж дуже-дуже довгого часу звірі, птахи, комахи і рослини, пристосовуючись до холоду, навчилися самі себе рятувати взимку. Те саме й з рослинами. Знаєте, для чого дерева на зиму скидають листя? Для того, щоб не замерзнути. Бо листя випаровує багато води, а взимку, коли земля замерзає, її дуже мало йде в коріння. Тож, якби листя залишалося на деревах і взимку, — дерева загинули б. А ось сосни і ялина не гублять своїх шпилечок. Та вони зеленіють не лише для Різдва! Не гублять вони своїх шпилечок тому, що шпильки випаровують мало води.

Страшний і лютий буває часом „дід Мороз”, а все таки він завжди залишається переможеним. І в цьому, дорогі діти, велика краса і розум Божого світу.

Леся УКРАЇНКА

ВЕЧІРНЯ ГОДИНА

(Коханій мамі)

Уже скотилось із неба сонце,
Заглянув місяць в моє віконце.
Вже засвітилися у небі зорі,
Усе заснуло, заснуло й горе.
Вийду в садочок та погуляю,
При місяченьку та й заспіваю.
Як же тут гарно, як же тут тихо,
В таку годину забудеш лихо!
Кругом садочки, біленькі хати
І соловейка в гаю чувати.
Ой, чи так красно в якій країні,
Як тут на нашій рідній Волині!
Ніч обгорнула біленькі хати,
Немов маленьких діточок мати,
Вітрець весняний тихенько дише,
Немов діток тих до сну колише.

Казка друга

про те, як весна до лісу проліски за ручки привела, як гномики дуба зі сну будили та як маленького Зуня розуму взили.

Уже не стало снігів у лісі. Хоч як ховалися вони по вивертах та ярках, сонце їх скрізь знайшло, розтопило й веселими струмочками з лісу в ріки позганяло. А коли вже з-під снігу показалися перші проталинки, загостила до лісу весна. Тихої ночі прийшла у м'якеньких черевичках поміж сосни та дубину, привела з собою за ручки цілу громадку пролісків синеньких і порозставляла їх по цілому лісі.

— Стійте отут, мої любі, — казала весна квіточкам, — по вас пізнають люди, і дерева, і все, що хоче рости, цвісти й радіти, що цей гарний час уже прийшов. Звідси ми вже з сонечком прогнали сніг. Тепер я піду в ті гаї, де ще сніги тримаються. Там також на мене чекають.

— Візьми ж і нас з собою! — просили проліски.

— Візьму, візьму! — сказала весна. — Розцвітайте тут, щоб вас було багато. Котроїсь ночі прийду, і підемо далі.

Як побачили сніги, що вже й проліски цвітуть, дорешти з лісу повтікали. Зосталося на землі в лісі тільки торішнє посохле листя. Деревачка почали зеленіти густими соковитими листочками.

Одного теплого дня дивляться дерева: сухе листя на землі заворушилося. Деревачка закивали привітно вітами. То з-під листочків, із своїх зимових сховів виходили наверх дрібненькі лісові чоловічки-гномики. Вони поспішно відгортали сухі листочки, що були їм узимі за коцики, смачно потягалися й задоволено прижмурювали очка до сонця.

Весело було добродушкам. Не всі ж вони любили зиму і глибокі сніги, як змагун Борис-неборись. Багатьом уже хотілося тепла й сонця.

— У танок! У танок! — загукав Бринь-Таратайко, ладнаючись співати до танку свою найкращу веснянку.

Аж нараз той із наймолодших гномиків, що звався Зуньо, закричав переляканим голосом:

— Друзі! То ж іще не весна, ховаймося! Хіба ви не бачите? Ось на цьому дереві нема ще ні одного листочка!

Усі добродушки позадирали свої маленькі голочки на те дерево, на яке показував перестрашений гномик-юначок. Подивилися й зареготалися.

— Ех, ти ж недотепа, недотепа! — виступив наперед Бринь-Таратайко. — Та це ж дуб!

— А дуб — хіба не дерево? — здивувався Зуньо.

Тоді до Зуня підійшов наймудріший з громадки гномик Дадко і поплескав його по плечі.

— Не думав я, що з тебе такий страхопуд, Зуню. Це ти мені пригадуєш тих людських дітей, що бояться йти в темну кімнату. Бачив же ти, що ніхто з нас не злякався — чого ж тобі страшно стало? Вже таки справді весна! Не віриш?

І Дадко звернувся до дерев: — Ану, дерева, скажіть: вже весна чи ні?

— Весна! Весна! — хором відповіли дерева.

— То чому ж дуб не розвивається? — спитав Зуньо.

То чому ж дуб не розвивається? — питає Зуньо.

— Дуб розвивається найпізніше, — пояснив Дадко. — А той дуб, що ти на нього показуєш — глухий дуб. Уже всі дерева розв'ються, уже й фіялки, і проліски перецвітуть, а він усе ще на собі буде тримати торішнє сухе листя.

— Глухий дуб? — перепитав Зуньо. — Хіба ж він має вуха, що він — глухий?

Смішно було гномикам, що Зуньо того всього не знає. Всі вони любили свого братіка-юначка і тому почали навпередки повчати його.

— Все має вуха, — говорили лісові люденята, — і квіти, і дерева, і метелики, і навіть гриби. І не тільки вуха, але й очі має все, що живе. Але ті очка й вуха не конче мусять бути на лиці під чолом, як от у гномиків чи у людей. Хіба ж ти не бачив ніколи, як широко розкриває назустріч сонцю свої оченята квіточка і як весело в погідний день моргає листя на деревах? А от, нехай надійде ніч — і квітки виглядають так, наче вони позаплющували очка. А дерева хіба не засинають на ніч? А чи ти ніколи не бачив, як змовкають дерева і квіти, коли з-за обрію виходить важка хмара і рокоче раз-у-раз далекий грім? Вони б не замовкали, коли б нічого не чули! Вони слухають, куди йде хмара: чи промине їх, чи насуне просто на них. А хіба ти не бачив ніколи, як листочки від сліпучої блискавиці моргають повіками, а в бурю галузки хитаються так, мов би хочуть затулити обличчя?

— Бачив, бачив! — промовив заслуханий Зуньо.

— А от весняної теплої ночі хіба не чув ти, як співає соловейко, і як ліс то припишкне то стрепенеться й зашелестить, захоплений співом?

Зуньо все собі пригадував з минулого літа і

все вже розумів. Він тільки покинував головою, щоб старші гномики якнайбільше оповідали йому таких цікавих речей.

— Отак і дуб має вуха й очі, — закінчив Дадко. — Має їх і на галузках, і на стовбурі, і на корінні. Як надходить весна, ми довго шепчемо дубам у ті вуха під землею на корінні, пригадуємо, що час прокидатися, час уже зеленіти. Одні дуби відразу нас чують, і вони ось уже зеленіють, подивись!

І Дадко вказав Зуневі на кілька дубів, що вже випустили дрібні яснозелені листочки.

— А інші досі ще не прокинулись і сплять, тому їх і названо „глухими”.

Зуньо пошкрябав у потилиці, бо щось нараз придумав, і, поки старші зогляділися, зник під сухим листям. Там знайшов дверцята під землею і підземними коридорчиками, якими подорожують добродушки, коли хочуть, щоб їх ніхто не бачив, побіг до коренів старого крислатого дуба та й почав їх лоскотати. Корені ліниво відкривали свої вушка і прислухалися, щоб довідатись, хто це їх непокоїть.

А Зуньо шептав: — Уставай, лежню! Весна! Уставай! Хіба тобі не сором, що тебе називають глухим? Уставай же!

Гномики, що залишилися зверху на землі, помітили, що й на глухому дубі починають розпукуватися бруньки, а на галузках зеленіють, мов коралики, кучеряві листочки.

За деякий час вибіг наверх Зуньо й радісно закричав:

— Знаю, знаю, чому дуб „глухий”!

І оповів усім гномам, що дуб прошепотів йому, коли він його будив.

— Не тому я так пізно розвиваюсь, що я справді глухий, а тому, що не хочу розвиватися разом з іншими деревами. Бо ж я цар дерев, — говорив дуб, — хіба ж мені личить розвиватися враз із тендітними берізками або верболозом? Хіба тоді звернув би на мене хтось увагу? А так — я навмисне чекаю, щоб усі побачили мене безлистою, щоб почали говорити про мене, чекати на моє листя. Аджеж царі й гетьмани та всі великі володарі завжди роблять так, щоб на них чекали! Навіть звичайні люди мають таку саму звичку: як ідуть у гості, то ніколи не приходять на ту годину, на яку їх просили, а завжди трохи спізнюються.

Перезирнулися гномики між собою: не дуже їм сподобалася пиха глухого дуба.

— Добре, не будемо його більше будити! Хай собі стоїть безлистий і сам угадає, коли пора розвиватися! Напевно більше буде і людей, і пташок, і звірів, які не похвалять його, ніж таких, які будуть захоплюватися його голим галуззям. От і буде йому кара за його пиху!

Так воно й сталося. Не прийшли вже на другу весну гномики будити глухого дуба, хоч як йому хотілося їх побачити й почути від них весняний привіт. Чекав і не дочекався.

І досі чекає. І досі не тратить надії. І досі люди, замість дивуватися, який то він цар дерев, кепкують собі з нього:

— Глухий дуб! Глухий, тому й не розвивається!

А ніхто й не додумається, що, коли б тільки гномики схотіли, дуб розвивався б не то разом з усіма іншими деревами, а раніше за всі дерева.

(Продовження буде)

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА

Казка-оперета для дітей на три дії

Сюжет оперети побудований на світовому мандрівному мотиві, але дія перенесена в Україну — в Карпати

МАЛА БАЛЕТНА ГРУПА (3-5 осіб)
МАЛИЙ ДИТЯЧИЙ ХОР (в супроводі піаніно)

Оперета може бути виставлена і в ляльковому театрі, а також як дитяча п'еса.

ДЕКОРАЦІЇ

Д І Ю Т Ь:

ЧЕРВОНА ШАПОЧКА
БАБУСЯ
ВОВК
ГУЦУЛ-МИСЛИВЕЦЬ
МАВКА (довгокоса дівчинка в білому)
БРОВКО-ПЕСИК
БІЛОЧКА

I ДІЯ — українська хата на гористому узліссі Карпат.

II ДІЯ — карпатський ліс з галявиною.

III ДІЯ — українська хата всередині.

МУЗИЧНО-ВОКАЛЬНА ЧАСТИНА

Увертюра: Картина сходу сонця; „Пісенька квітів”; „Верховино”; Танок квітів; Арія Вовка; Хор квітів; „Пісня про матусю”; Заключний танок і хор.

Moderato. УВЕРТЮРА

f

rall. ....

p

Allegretto.

mf

First system of a musical score, consisting of a grand staff with a treble clef on the upper staff and a bass clef on the lower staff. The key signature has one flat (B-flat). The music features a melodic line in the treble with accents and a harmonic accompaniment in the bass.

Second system of the musical score, continuing the melodic and harmonic lines from the first system.

Third system of the musical score, showing further development of the musical themes.

Fourth system of the musical score, marked *Meno mosso* and *mf*. It features a change in tempo and dynamics, with a new melodic line in the treble and a more active bass line.

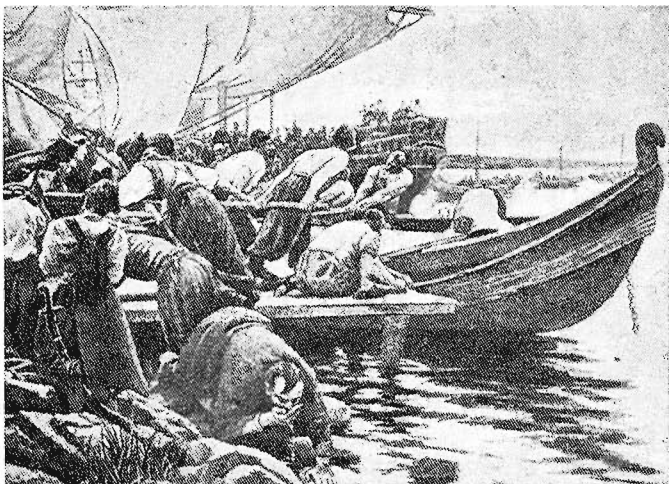
Fifth system of the musical score, marked *Allegretto*. It includes dynamic markings *f*, *ff rall.*, and *p*, indicating a range of expressive effects.

Sixth system of the musical score, featuring first and second endings. It is marked *a tempo* and includes *rall.* and *f* markings.

Seventh system of the musical score, concluding with a *ff* dynamic marking and a final melodic flourish in the treble.

(Продовження буде)

Мабуть, ще ніколи не було на Січі такої бурхливої козацької ради, як та, що відбулася в червні 1600-го року. Безупинно й голосно били літаври, скликаючи запорозьке військо на збори. На майдані клекотіло, немов на Дніпрових порогах. З усіх боків сунули на майдан козаки у волохатих чорних шапках з червоними верхами. Увесь майдан виглядав, немов буйне поле, завітчане степовими маками.

Козаки готуються до морського походу

Раду радили, на кого йти війною. Змагалися дві групи запорожців. Одна група була за те, щоб йти на польських панів, приборкати їхню сваволю над закріпаченим народом, а друга домагалася морського походу на Туреччину, щоб визволити християнських бранців.

Нарешті кошовий отаман, який весь час ніби байдуже прислухався до того, що говорили запорожці, махнув булавою, і розбурхана громада притихла.

— Панове товариство! — гукнув кошовий. — Як бачу, більшість козацької ради воліє морський похід на Туреччину. Гаразд, спершу підемо на турка!

— На турка! — загуло на майдані, і тисячі шапок на знак згоди полетіли вгору.

— Завтра почнемо готуватись до морського походу, — продовжував кошовий. — Пам'ятайте, що від завтрішнього дня у нас воєнний закон, і борони Боже, щоб я побачив кого підхмеленого! Накажу такому всипати подвійну пайку київ!

Наступного дня на Запорозькій Січі закипіла робота. Одні витягали чайки з води на берег, сушили їх і затикали клоччям щілини між дошками, щоб не протікала вода. Інші варили смолу у великих казнах. Роздягнені по пояс запорожці великими квачами смолити чайки.

Трохи далі, в затоці серед густого очерету,

працював гурт досвідчених майстрів під проводом кошового.

Тут творилося щось незвичайне: майстри перестроювали чайки, влаштували в них подвійне дно і робили в ньому стулки. Зверху чардак також закривали, а отвори на весла затилювали шкірою. Над чардаком здіймалася рура, крізь яку надходило повітря.

Під дном насипали піску. Під тягарем піску човен ховався під водою. Коли ж стулки відкривали, пісок висипався в воду, човен ставав легший і випливав на поверхню.

Коли всі готування до походу були закінчені, запорожці помолитись у Січовій церкві до святого Покрову Пречистої Диви і, посідавши в чайки, рушили Дніпром до Чорного моря. До лиману доплили без пригод, але в лимані великі хвилі почали гойдати човни.

Використовуючи лагідну липневу погоду, кошовий вирішив, замість довгої та небезпечної плавби повз Кавказьке узбережжя, переплисти Чорне море впоперек і дістатися до Синопу. З чайки, на якій перебував кошовий, передано наказ:

— Виплисти у відкрите море і прямувати просто на південь!

Запорозька флотилія виплила в море. Було видно тільки небо і безкрає темне плесо води, в якому серед ночі ніби десь глибоко-глибоко гойдалися зорі.

По довгій плавбі козацька флотилія під заслоною темної ночі наблизилась до узбережжя Малої Азії. З чайки кошового дано наказ:

— Зупиніться!

Рівночасно наказано залогам підводних човнів поволі й обережно підсуватись до берега.

— ** —

Коротка ніч кінчалась. Густий молочний туман оповив шпилі мінаретів, пристань Синопу і море.

Місто ще спало і навколо панувала тиша. Сонний турецький вартовий з зусиллям вдивлявся в туман, але не міг нічого добачити на морі. Було спокійно, тільки якісь колоди плавали сторчма, то поринаючи, то виринаючи з води...

— „Дивно!.. Що це може бути? — думав вартовий. — Може засурмити на тривогу? Ні, ніякої небезпеки немає. За фальшиву тривогу мене не тільки засміють, а й покарають”.

Тим часом колоди, погойдуючись на хвилях, поволі наближались до фортеці з високою вежею й грубими мурами.

Раптом вартовий здригнувся. Став протира-ти очі: чи це йому сниться, чи колоди справді

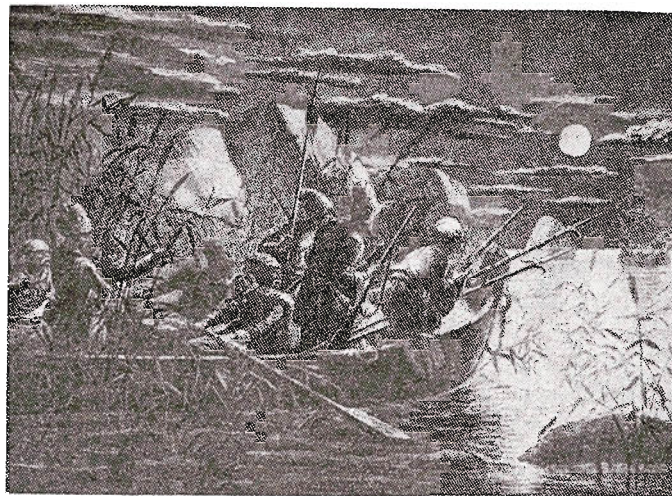
починають рости й підійматись? Ось з води виринули якісь дивні подовгасті скрині. В одну мить розкрилися їх стулки, і переляканий вартовий побачив запорожців.

— Напад! — несамовито заверещав він і намірився бігти, але не встиг ступити й кроку, як чийсь міцні руки схопили його за горло.

Запорожці-підводники кинулися до брами, роззброїли варту і вдерлися до фортеці. Рівночасно частина запорожців знайшла льох, в якому перебували під замком невільники з України й інших земель.

Заскочені зненацька, турки не чинили спротиву і здавалися в полон. Трохи довше тривала боротьба на галерах. Турецькі залози запекло відбивалися від запорожців. Козаки, підпливши з моря на чайках, мов ті мурашки, обліпили кораблі й голіруч, без драбин, видряпувались на чардаки. По кількох годинах завзятої боротьби козаки перебили залози й визволили бранців, що, закуті в кайдани, довгими рядами сиділи при веслах.

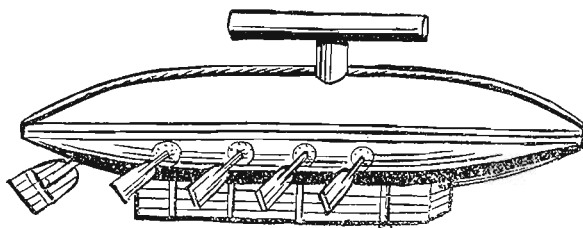
Забравши з собою визволених бранців та авантаживши здобутиим добром турецькі галери, переможці посідали в чайки. Запорозька фльо-

Засідка козаків на турецьке судно

тилія залишила місто і виплила у відкрите море, на північ, в Україну.

Описана в цьому оповіданні подія є історичною правдою. В 1600-му році запорожці задумали захопити турецьке місто Синоп, де в страшній нужді працювали українські бранці. Щоб здобути фортецю, запорожці вдалися до хитрощів: побудували (мабуть, перші в світі) підводні човни і в них непомітно підкралися до ворожої пристані.

Роман ЗАВАДОВИЧ

Ілюстрація Ю. КОЗАКА

КОТИК СПИТЬ

Цить, Марусю, Зеню, цить:
Котик спить!
Часом лапкою порушить,
Настовбурчить вуса, уші,
Часом хвостиком круть-верть —
Спить уже годину й чверть.

Цить, Оленко, Лесю, цить:
Котик спить!
Щось йому хороше сниться,
Тож будити не годиться!
Цить, Мартусю, цить:
Котик спить!

Цить, Івасю, Юро, цить:
Котик спить!
Як лягає котик спати,
Не пора галасувати,
Треба нам, маленькі діти,
Чемно за столом сидіти,
Оглядати книжечки,
Кольорові образки.

ПРИГОДИ ВОВКА НЕСИТОГО

14. ВОВЧИК ДРОВОРУБ

Ілюстрація В. Цимбала

Лаяла Лисичка Вовчика, лаяла, а далі каже:

— Іди ж тепер та рубай дерево на санчата!

— Як же його рубати, Лисичко-сестричко, коли я не вмю і не знаю, якого дерева треба.

— А, вовцюгане! Як санчата ломити, так знав, а дерево рубати, то й ні! Кажу так: „Рубайся, дерево, криве й праве”.

Пішов вовк. От прийшов у ліс та й почав:

— Рубайся, дерево, криве й криве!

Нарубав, — тягне до Лисички. Глянула, та ж воно таке корячкувате, що й полицю в плуг не шабереш, не то на полозок.

Ну ж вона його знов лаяти:

— Але з тебе недотепа! Сиди ж тут, а я сама піду й нарубаю.

Пішла.

Сидить вовк та й думає: з'їм бичка та й утечу. Проїв у бичка збоку дірку, зсередини все виїв, туди горобців напустив і соломою заткнув, а сам сховався за кущ та й жде.

Прийшла Лисичка, зробила санчата, сіла:

— Гей, бичку-третячку!

Але бичок не везе. Вона його батогом. Як ударила, а віхоть соломи випав, а горобці — фурр! А Вовчик з-за куща:

— Поганяй, Лисичко-сестричко, поганяй краще, бо бичок дуже норовистий! — Та й побіг у гущавину, ще більш радий.

— „Вже, — думає, — і я набрався розуму, коли саму Лисичку перехитрив...”

(Продовження буде)

Авторів і видавців, які бажають, щоб їхні видання для дітей були обговорені у „Веселці”, в відділі „Що читати?”, просимо надсилати свої твори у двох примірниках на адресу Редакції „Веселки”.

ЩО ЧИТАТИ?

БРАТІК І СЕСТРИЧКА

На горбочку хатка,

А в долині — річка.

Там росли у мамі й татка

Братік і сестричка —

Юрчик і Марічка.

Юрчик був старшенький і завжди беріг Марічку. Та одного разу він так пильно розглядав свою книжечку про рушницю й шаблі, що забув про Марічку... І вона загубилася — ніхто її не міг знайти. Що ж з нею сталося? Сталася з нею дуже цікава пригода. А яка? Про цю пригоду сестрички Марічки прочитаєте у книжці, яка так і зветься „Братік і сестричка”. Книжка ця появилася саме тепер, а написала її Ганна Черинь. Це та пані, яка часто пише у „Веселці” вірші та оповідання. У книжці „Братік і сестричка” багато цікавих віршів, оповідань та сценічних картин. Книжка велика, ілюстрована, має коло 100 сторінок і друкowana великими буквами. Її можуть читати діти, які щойно почали вивчати азбуку, і дещо старші діти. Є в книжці багато віршів веселих — будете сміятись і ви, і ваші батечки!

КУТОК РОЗВАГ

РИБИ, ЗВІРІ, ПТАХИ

Стаємо в коло, а провідник — усередині. Він кидає комунедьбу хустинку, зав'язану у вузлик, і каже „вода”. Той, кому провідник кинув хустинку, ловить її і називає якусь рибу. Коли провідник каже „земля”, тоді треба назвати якогось звіра, а коли „повітря” — то якогось птаха.

Під час гри можна назвати якусь рибу, звіра чи птаха тільки раз, а хто повторить уже сказану кимсь назву — дістає риску.

Виграє той, хто у своїх відповідях ні разу не помилився.

— Мамо, помійте мені лице, бо воно брудне. Дуже прошу!

— Але ж, Юрчику, ти й сам можеш це зробити.

— Так, але мої руки чисті.

УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ПРИПОВІДКИ

З добрим дружись, а лихих стережись.

Друзі пізнаються в біді.

Треба знати, де що сказати.

Не все то золото, що блищить.

Колос повний до землі гнеться, а пустий угору дереться.

ПУНЬО ДОВГОНІС

Ось вам Пуньо Довгоніс,
Носик вже йому відріс.

Та той носик знов свербить,
Десь встромити аж кортить!

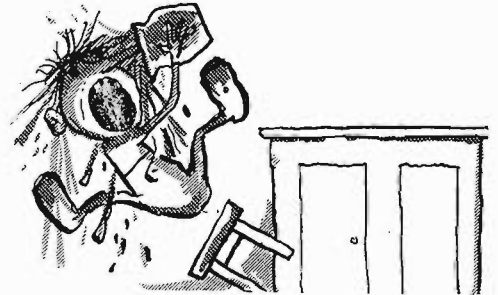
Мед ось там стоїть солодкий,
Але Пуньо закороткий.

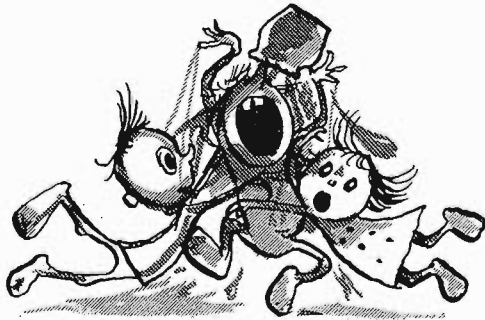
Виліз Пуньо на стілець,
Ніс запахав він у горнець.

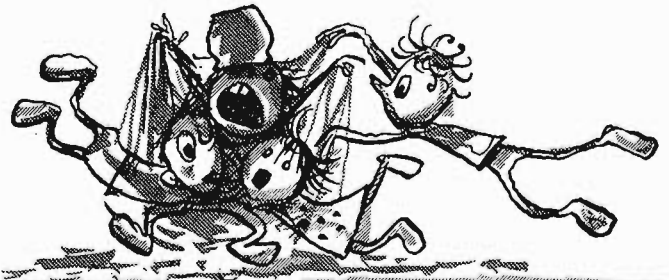
Не понюхав наперед,
А там клей був, а не мед...

Причепився ніс до клею,
„Гей, рятуй же, Микитею!”

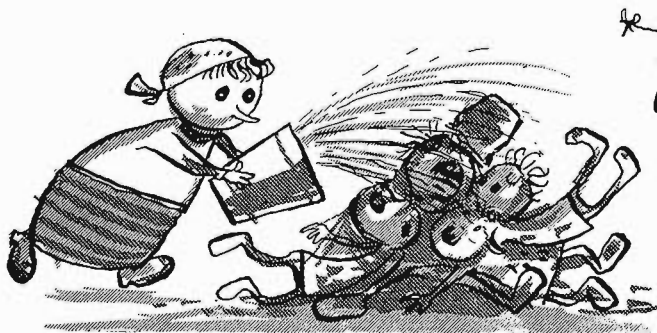

Микитей прибіг і Дуня,
Приліпились теж до Пуня.

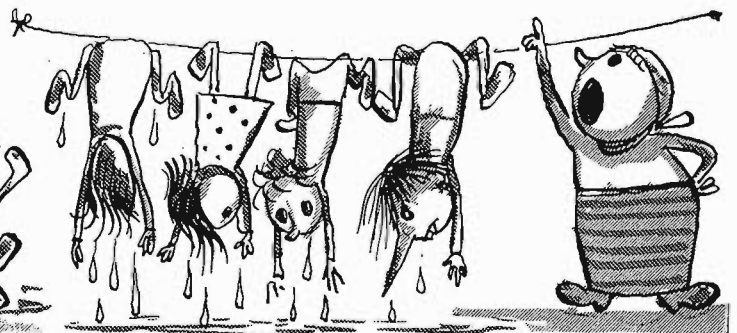

Не відчепляться, все лишне...
„Гей, ходи, рятуй, Пилипе!”

Як прибіг ще той Пилип,
То він теж до них прилип.

Мати надійшла до хати,
Ну ж усіх їх рятувати.

Сполоскала і помила,
Коло печі посушила.

Ще їй сказала на кінець:
„Не пхай носа у горнець!”

ЕКО

БОГДАН, КОЗАК-ХАРАКТЕРНИК ІСТОРИЧНА КАЗКА UKRAINIAN TALE **BOHDAN, KOZAK-SORCERER**

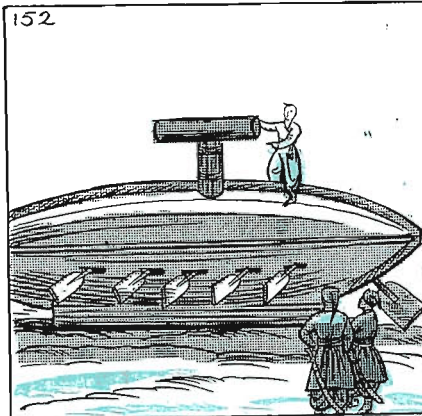
РОЗДІЛ X: СМІЛИВИЙ ЗАДУМ

CHAPTER X: A COURAGEOUS SCHEME

Під проводом Богдана найкращі запорізькі теслі-майстри почали роботу.

Under Bohdan's direction, the best master-carpenters on the Zaporozhe began to work.

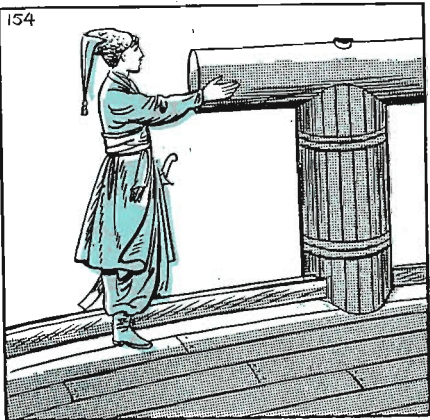
За кілька днів перший підводний човен був готовий.

After a few days, the first of the submarines was ready.

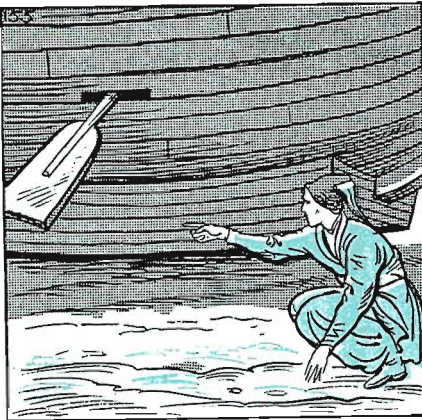
— Тут, усередині, сидітиме двадцять козаків, — пояснював Богдан кошовому.

“Twenty Kozaks will sit here, inside,” Bohdan explained to the Koshovy.

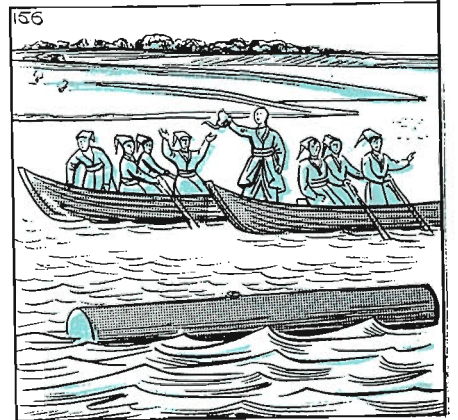
— Цією рурою проходитиме повітря з-над води всередину човна!

“The air will enter through this pipe from above the surface and into the vessel.”

— Щоб човен плив під водою, наповнимо цю скриню піском. Випустимо пісок у воду — човен вирине з води.

“In order that the submarine would stay under, we will fill this box with sand. As soon as we dump the sand out, the vessel will surface.”

Проба на середині Дніпра виявила, що підводний човен поринає у воду, мов риба.

The test in the middle of Dnipro showed that the submarine plunged into the water like a fish.